

Lastetööst eesti rahvaraamatukogudes 2017

Maarja Pildre, Tallinna Keskraamatukogu laste- ja noorteteeninduse pearaamatukoguhoidja

Veidike statistikat

- Kasutajate arv kasvas 0,6 % ja peamiselt keskraamatukogude arvelt, lastel 2,9 % kasvu keskkogudes kasv 3,7%
- Laenajate arv vähenes 0,6 % samal ajal laste laenutused kasvasid 0,8 %
- Küllastuste arv kasvas 1% lapsed 3,3 %

Kiidame!

- Reet Tombandile – ERÜ „Parim lasteraamatukoguhoidja 2016“.
- Haapsalu linna poolt tunnustati tiitliga "Haapsalu aasta noortetöö sündmus 2017" lasteosakonna laste ja noorte kultuuriaasta poolt rahastatud projekti „Lasteraamatute tsitaadid“, mille raames kanti 20 lasteraamatutest pärit tsitaati Haapsalu tänavatele.
- Krista Kumberg sai lastekirjanduse uurimise ja tutvustamise eest Läänemaa kultuuri aastapreemia 2016.
- Linna poolt tunnustati tänukirjaga osakonna juhatajat Jaanus Kõutsi „Haapsalu linna laste kultuurielu hoogustamise ja lasteraamatukogutöö silmapaistvamaks muutmise eest“.
- Inglise raamatukogutöötaja Pille Matt andis välja raamatu „Väike Villem“.

Üldsuunad

- Laste-ja noortekultuuri aastal oli peatähelepanu suunatud lastele ja noortele.
- Inglisekeelse noortekirjanduse kasv, sest raamatuid ei jõuta nii kiiresti tõlkida ja välja anda.
- Ida-Virumaa tõi välja, et enam ei ole palju vahet eesti ja vene laste lugemiseelistustes, loetakse samu autoreid ja tihti ka eesti keeles.
- Üha enam püütakse leida võimalust soovitada õpilastel lugeda kooli soovituslikku kirjandust internetist (enamus venekeelsest on kättesaadav).
- Kooli soovituslik lugemine ei ole enam ühe raamatu keskne. Lugeda võib nii ühe autori erinevaid raamatuid kui teha valik teema järgi.
- Lapsevanemad on nõus pigem koheselt sõitma lähedalasuvasse raamatukokku kui ootama RVL-i teel saabuvat teost.
- Panustati lapse- ja noortesõbralikuma keskkonna loomisesse raamatukogus.
- Võrumaal muudeti raamatukogu lahtioleku aegu nii, et vähemalt kord nädalas oleks lastel võimalus pärast koolitunde või lasteaiapäeva raamatukogu külastada.
- Sisustatakse lastele ja noortele eraldi alasid/nurki, kus on hea lihtsalt olla ja aega veeta, sõpradega kohtuda.
- Nt Varstu raamatukogu kutsus raamatukogupäevade ajal käsitööhuvilisi üles tegema lapitehnikas põrandapatju lastenurga tarbeks.
- On märgata, et raamatukogudes on muutunud populaarsemaks mitmesugused tegelusvõimalused koha peal: mängunurgad, lauamängud, joonistamine, pusled, meisterdamine, x-box ja muud mängukonsoolid.

Raamatud lasteaedadesse

Rakveres 2015. aasta detsembris käivitunud raamatukottide lasteaedadesse toimetamise projekt on jätkunud. Ja neil on juba ka järgijaid.

Tallinna Keskraamatukogu varustab lasteaedu „Mesilase Miti raamatukastidega“ ja Viljandi „Rebase raamatukottidega“.

Ka Pärnu Keskraamatukogus viib kord kuus raamatuid lasteaedadesse.

Pisike puu

„Pisikest puud“ jagatakse nii raamatukogudes kui valla/linna „lusikapidudel“ ja muudel pidulikel vastuvõttudel. Nt Ahjal toimubki beebipidu raamatukogus.

Lugemiskoerad

Koerale oli võimalik ette lugeda Tallinnas, Pärnu Keskraamatukogus, Saku Vallaraamatukogu Kurtna harukogus ja Kiili Raamatukogus.

Lugemiskoer külastab lapsi Narvas ja Sillamäel, Kõrvekülas ja Türi raamatukogus. Koostöö lugemiskoertega jätkus ka Narvas ja Saaremaal, Viljandis, Kolga-Jaanis, Leies ning Võrumaal.

MINA KA

- Lääne maakond Suvel võisid raamatukogukülastajad laste- ja noortekultuuri aasta raames otsimismängu „Mina ka! Otsi raamatulapsi!“ mängida. Lisaks otsimisele ja äraarvamisele osales iga tubli otsija loteriis.
- Ida-Virumaa valmisid teemal „Mina ka!“ sõbrapaelad, järjehoidjad ja joonistused. Jõhvi lapsed osalesid ka 2019. a käibeleva 2-eurose juubelimündi „Laulupidu 150“ konkursil.
- Tallinna Keskraamatukogus tähistati „Mina ka!“ rahvusvahelist „Käábikute päeva“. Keskmaast inspireeritud teadusteatri ning LARP'i ehk füüsilises maailmas toimuva rollimängu korraldamisega.
- Abja raamatukogus jutuvõistlus teemal „Mina ka“.

LASTE VABARIIK

Maist septembrini 2017 rändas mööda Eestit laste elamustuur Laste Vabariik, mis pakkis lahti etendused, mänguplatsid, teemaalad, töötoad ja veel hulga põnevaid lastele mõeldud ettevõtmisi.

Laste Vabariigi tegemistes löid kaasa ka raamatukogud, nt:

- Oli kohal Are raamatukogu lugemisjänes Lontkõrva töötoaga, kellele meeldis väga jutte ja lugusid kuulata ning soovijad said meisterdada ka näpujankut, joonistada ja lahendada ristsõna.
- Narva, Voka, Jõhvi ja Sonda piirkonna lapsed said nautida raamatukogude poolt korraldatud lugemispesasid.
- Ka Alatskivi raamatukogus oli suurima suvine suurüritus Laste Vabariik, kus olid õpitoad ja kirjandusmängud.
- LÄÄNE MK toimusid lugemismängud, teaduskatsed, nimede uurimine, laenutamine.
- Värskas kujunes kõige populaarsemaks tegevuseks sõbrapaela punumine, Tartus Vigurpaberitöötuba, Valgas tehti stressipalle; Antslas maaliti kive ning Võrumaa Keskraamatukogus lasteosakonnas tehti suuri seebimulle
- Erinevate töötubadega olid väljas ka paljud teised raamatukogud.

Erinevad lugemisprogrammid

Jätkuvalt korraldati palju erinevaid lugemisprogramme ja muid võistlusi, millega lapsi lugema innustada:

- Libatse raamatukogus kasvatati lugemiskette, st üks loetud raamat lisas ühe lüli ketile juurde. Suveperioodil sai osaleda motiveerimisprogrammis „Loeme lilled õitsema“, kus iga kroonleht lillil võrdus loetud raamatuga. 2017/2018 õppeaastal loetakse siilile okkaid selga, iga loetud raamat annab siilile ühe okka juurde.
- Suvelugemine toimus ka Hiiumaal: Emmastes „Loen suvel“, Käinas „Lugemissuvi 2017“ ning Kärdlas ja Laukal ühine „Suvelugemise väljakutse“. Viimase puhul oli lastele etteantud 25 erinevat väljakutset, milledele pidi loetud raamatud vastama. Lastele meeldis see väga, said ise valida, mida lugeda.
- Järvamaa Keskraamatukogu suvelugemise programm. „Loeme 100“ kutsus lapsi suve jooksul lugema klassi peale kokku sada raamatut. Järva-Jaanis „Lugemispuu“.
- 2017 aasta oktoobris algas Laupa raamatukogus lugemisprojekt “100 õit sünnipäevaks” – eesmärgiks on EV 100 sünnipäevaks lugeda läbi vähemalt 100 raamatut. Tühja lillekorvi hakati lisama erivärvilisi rukkililleõisi, iga õis tähistamaks ühte loetud raamatut. Iga klass sai endale ühte värvi lilleõied, kuhu kirjutatakse lugeja ja loetud raamatu nimi. Ettevõtmine osutus nii menukaks, et ka õpetajad soovisid projektis lugejatena osaleda.
- Põlvamaal hakkas kasvama raamatusoovituste puu, kuhu on oodatud (vastavalt aastaajale kas lehtedele või lumehelvestele) raamatusoovitused.
- Ka Tallinnas toimus juba 14 aastat „Suvi raamatuga“ programm, kus valikus nii eesti kui venekeelsed uued lasteraamatud.

AITAN LAPSI RAAMATUTE JUURDE

„Aitan lapsi raamatute juurde“ lugemisprogrammi elluviimiseks toimusid stardikoolitused. Programmi sihiks on tõsta 5–10-aastaste laste huvi lugemise vastu ja teha neile uued raamatud kättesaadavaks.

OMALOOMINGUKONKURSID

Omaloomingukonkurse toimus muidugi igal pool, palju ja väga erinevatel teemadel. Mõned näited:

- Tartus Luuleprömm
- Lääne maakonnas toimus konkurss „Tee ise e-raamat“. Raamatu pealkiri oli ette antud – „Kohtume raamatukogus!“.
- Melliste, Võõpste ja Kõrveküla raamatukogu koostöös toimus XVI Tartumaa lasteraamatupäev „Maailma loomisest otsani“, mis oli pühendatud Henno Käo loomingule, koos toimunud eelkonkurssidega osales 348 õpilast 13 Tartumaa koolist. Joonistati 254 pilti, kirjutati 29 kodupaiga muistendit ja fantaasialugu, meisterdamistöid valmistati 10.
- Järvamaal, Oisus toimus 7.–9. kl kõnevõistlus „EV 100“, Viisus luulevõistlus „Minu armas kodukant“.
- Märjamaal tehti 2017. a sügisel üleskutse noortele kirjutada luuletusi ja need tulid siis ettekandele detsembri alguses toimunud „Romantilise Luulekava“ luulekontserdil Kärt Kross-Merilo ja Georg Merilo esituses, mida muusikaliselt saatis Ain Agan.
- Rapla vallas tähistati suurelt ka Aino Perviku 85. sünnipäeva, kui kutsusime lapsi üles joonistama kirjaniku raamatutest lemmikuks saanud tegelast või meelde jäänud

seiklust.

- Hiiu Valla Raamatukogu aasta algul välja fotovõistluse „Lugeda on lahe”.

ELK Kirjandusmäng ja Ettelugemispäev

Eesti Lastekirjanduse Keskus korraldas koostöös maakondade ja linnade keskraamatukogude lasteosakondadega juba kolmandat korda üle-eestilise **kirjandusmängu 3.–4. klassi õpilastele**. Raamatute valikus oli seekord tosin head lasteraamatut.

Mängu eelvoorud viidi läbi maakondades.

Finaal toimus 8. aprillil 2017 toimus Rahvusraamatukogus Tallinna raamatumessi ajal.

Finaalis osales 17 kolmeliikmelist võistkonda: Harjumaa, Hiiumaa, Jõgevamaa, Jõhvi, Järvamaa, Kohtla-Järve, Läänemaa, Lääne-Virumaa, Põlvamaa, Pärnumaa, Raplamaa, Tallinn, Tartu, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa ja Võrumaa.

Võitjaks kuulutati Võrumaa võistkond. Tasavägisel võistluses otsustati välja anda kaks 2. kohta: Viljandimaa võistkond ja Hiiumaa võistkond. Kolmanda koha sai Tallinna võistkond.

Ettelugemise võistlus „Kõik on kõige targemad“

20. oktoobril on Eestis ettelugemise päev ja selle tähistamiseks toimus 21. oktoobril traditsiooniliselt vabariiklik 4. klasside ettelugemise võistlus.

Võistluses „Kõik on kõige targemad“ võeti lugemisvalikusse laste koolielust jutustavaid nii uskumatu kui ka usutavaid lugusid.

Finaalile eelnesid maakondlikud võistlused, mida viisid läbi kohalike keskraamatukogude lasteosakonnad.

Ettelugemise võistluse võitjad:

I koht – Karl Cristian Tamberg, Võrumaa, Võru Kesklinna Kool (fotol)

II koht – Grete Miil, Põlvamaa, Kanepi Gümnaasium

III koht – Roosi Mari Reede, Raplamaa, Alu kool

Kunst raamatukokku

On eesti rahvaraamatukogude ühine kingitus Eesti Vabariigile, mille jooksul pakuvad raamatukogud 2018. aastal noortele kunstnikele võimalust eksponeerida oma kunstitöid raamatukogudes. Projekti koordineerib Tallinna Keskraamatukogu ja kuigi kingitus läks ametlikult käima 2018. aastal, toimusid esimesed näitused juba 2017. aasta sügisel ja tehti erinevaid ettevalmistusi:

- Lääne maakonnas soetasid raamatukogud korralikud näitusetarvikud, et järgmise aasta jooksul korraldada noorte näitusi raamatukogudes. Näituste korraldamiseks said vahendeid juurde ka Lähte Ühisraamatukogu, Saare maakonna, Põlva ja Võrumaa keskraamatukogu.
- Narva raamatukogu sai kingituseks mängumaja Otto projekti „Kunst raamatukokku“ raames.
- Jõgevamaal toimusid koostöös Tartu Paberimuuseumiga õpitoad Põltsamaal ja Siimustis. Põltsamaa raamatukogu osaleb projektis 2018. aastal õpitubade ja näitustega.
- Põlva Keskraamatukogu. Soetati märgipress ja näituseriili. Ja korraldati esimesed õpitoad.

Robotid ja muud vidinad

Makerspace movement:

- Tartu: Bee-Bot robotid ja vigurpaberilõikamise masina ilmumisega meie osakonda sai jalad alla igasuguste paberitöötubade korraldamine – neid oli TÕNi raames, tudengipäevadel, linnaosapäevadel.
- Tallinn: Lego WeDo2 robotikomplektid, aasta lõpus Kännukuke raamatukogus innovatsioonilabor. Laboris on võimalik kasutada 3D-printerit Ultimaker 2+, graafikalauda WACOM Cintiq 22HD, kilelõikurit Roland GS-24 ja termopressi Siser TS-BASE. Lisaks innovatsioonilabori seadmetele on lastele Kännukuke raamatukogus programmeerimiseks Bee-Bot mesimumm-robotid ja Edisoni robotid ning leiutajakomplektid Makey Makey.

Veel tähelepanuväärset

- Lääne maakond Jaak Kännu eestvedamisel ja temaga koostöös 2017. aasta aprillismais toimunud 2.–4. klasside maakondlik Tunglamäng oli pühendatud Leelo Tungla 70. sünnipäevale.
- Pärnu Keskraamatukogu ja Pärnu muuseumi koostöös traditsiooniline nutimäng 5. klassidele.
- Projekt „Vanapaber ei ole praht“ toimus koostöös Paikuse Põhikooliga ning toimus ka klassidevaheline vanapaberi kogumisvõistlus. Paikuse raamatukogul oli selles projektis eestvedaja, üleskutsuja ja motiveerija ning loodustsäätva teavitustöö edastaja roll. Koguti kokku 19 560 kg vanapaberit ning selle koguse pealt eraldati 200€, mille eest osteti lasteraamatuid.
- Harjumaa Noortekeskuste õpilasmalevlased osalesid Harju Maakonnaraamatukogu ja Saku vallaraamatukogu töös.
- Hiiumaa Kõrgessaare raamatukogu, mis asub kohaliku noortekeskusega ühes majas, on eesmärgiks võtnud erinevate põlvkondade ühendamise. Nii korraldatakse regulaarselt üritusi, kus osalevad nii noored kui ka raamatukogus kooskäiv eakate klubi. 2017. a suurem üritus olid „Lambast lõngani“, kus noored said eakate juhendamisel ise proovida kraasimist, ketramist, viipsimist jne. Ka on õpetavad noortele eakatele meelsasti digimaailma.
- Hiiu Vallaraamatukohvik „Sulg ja Silm“. Kujundasime lugemissaali kohvikuks (linad, lilled, menüüd, muusika, ise olime teenindajad põlledega). Pakkusime lastele 3 käiku erinevaid raamatuid, lapsed täitsid iga pakutud raamatu kohta väikese esmase mulje ankeedi ja lõpuks valisid kolmest talle pakutud raamatust enimmeeldinud lugemiseks. Paljud õpetajad kasutasid võimalust lasta õpilasel endil nii valida järjekordne kohustusliku kirjanduse raamat. Hiljem tutvustasid nad seda klassis või tegid soovituslehed, mis sai raamatukogus näitusele välja pandud.
- Kultuuriaasta projektivõistluses „Raamatukogud-muuseumid-noortekeskused“ sai positiivse vastuse Kurtna raamatukogu maakivist lugemispesa ehitamiseks parki.
- Jõgeva Eesti Nukufilmi 60. aastapäeva tähistavas projektis „Kino maale“ osalemine tõi hulgaliselt lapsi Põltsamaa Raamatukogu lasteosakonda.
- Jõhvi. Aastat alustati pidulikuma üritusega Norra trollide saatel (osales 38 last). Üritusel said osalejad lõbusa ülevaate Norra Kuningriigist, kuulati Ahtme Kunstide Kooli õpilaste orelikontserti Jõhvi kirikus, jagati Norra koolilaste poolt valmistanud kingipakke, sponsorid hoolitsesid maiustuste eest ning meie lapsed kinkisid Norra lastele oma joonistatud pilte.

- Kõrveküla ja Tallinn – lugemisjooga.
- Põnev ettevõtmine oli Türi raamatukogu Silent disko, et meelitada teismelisi noori raamatukokku; Laste- ja noorte kultuuriaasta puhul toimus noortele suunatud üritus Aardejaht-noorte võistlusmäng „Orienteerumine ajaloo ja kirjanduse radadel.“ Võistlusel oli 3 osapoolt-Valga ANK, Valga Muuseum ja Valga keskraamatukogu. Sündmust rahastas ERÜ. Noortele esines kirjanik Indrek Hargla
- Väätsal ja Kahalas toimusid raamatukoguööd.
- Riidaja raamatukogu – projekt „Kummituslood ja tondijutud Mulgimaa pärimuses ja kirjanduses“.
- Lääne maakond. Astrid Lindgreni 110. sünniaastapäeva pidu.
- Lääne-Virumaa jätkas kunstiprojektiga „Pildi sisse minek. Algatati projekt „Kasvulava“, et julgustada noori oma oskusi ja andeid avastama, teistega jagama ning ilmestada raamatukogu noorte loominguga. Pakutakse esinemisvõimalusi noortele, kes pole veel valmis oma oskuste ja andega suure publiku ette astuma.
- Meisterdati Spinneri ja stressipalle.
- Rapla. Koolides populaarne ja hinnatud maakondlik internetipõhine mäng „Netikirjariin“ on jätkuvalt osavõturohke. Eelmisel hooajal osales kokku 21 võistkonda kümnest maaraamatukogust.
- Valga. Tegime koostööd Läti Valka raamatukoguga. Toimus „Kummituste õhtu Valga ja Valka“ raamatukogus“. Meie osakonna töötajad olid kõik maskeerunud nõidadeks. Tutvustasime läti lastele, kes olid halloweeni maskides, nõia- ja kummituste raamatuid. Muinasjututornis loeti ette õudusjutte.
- Viljandi sügisene mulgiteemaline koolivaheaja nädal, kus lastega kohtusid ja tegelesid Mulgi Instituudi töötajad. Laienesid teadmised oma kodupaigast, ühistööna valmis rahvariietes mulgi mees ja naine, keda sai lasteosakonnas uudistamas käia ka peale vaheaega. Koolivaheaegade sisustamine nõuab läbiviijatelt nutikust, et pakkuda lastele meelepäraseid ja huvitavaid tegevusi.

Kohtumised kirjanikega

Reeli Reinaus, Ilmar Tomusk, Mika Keränen, Jaanus Vaiksoo, Margit Saluste, Kertu Sillaste, Kätlin Vainola, Juhani Püttsepp, Ilmar Trull.

Hiiumaa: Mida aasta edasi seda raskem on Hiiumaale meelitada lastekirjanikke. Paljud ütlevad kohe ei, kui kuulevad, et vaja saarele tulla, ka rahaliselt on need meile üsna kulukad, sest tihti oleks vaja ka öömaja.

Saaremaa: Saime koostöö osas partneriks GoSpa, kes majutab kirjanikke oma kuludega ja kellele meeldib ka spaas pakkuda kultuurilist tegevust.

Kokkuvõtteks

Toimub palju põnevat ja külastuste kasv näitab, et raamatukogudesse tahetakse tulla. Kui mitte raamatuid laenutama, siis kohapeal lugema ja erinevatest põnevatest toimumistest osa saama.

Ettekanne XV üleriigilisel lasteraamatukoguhoidjate päeval Raplas 19. septembril 2018